

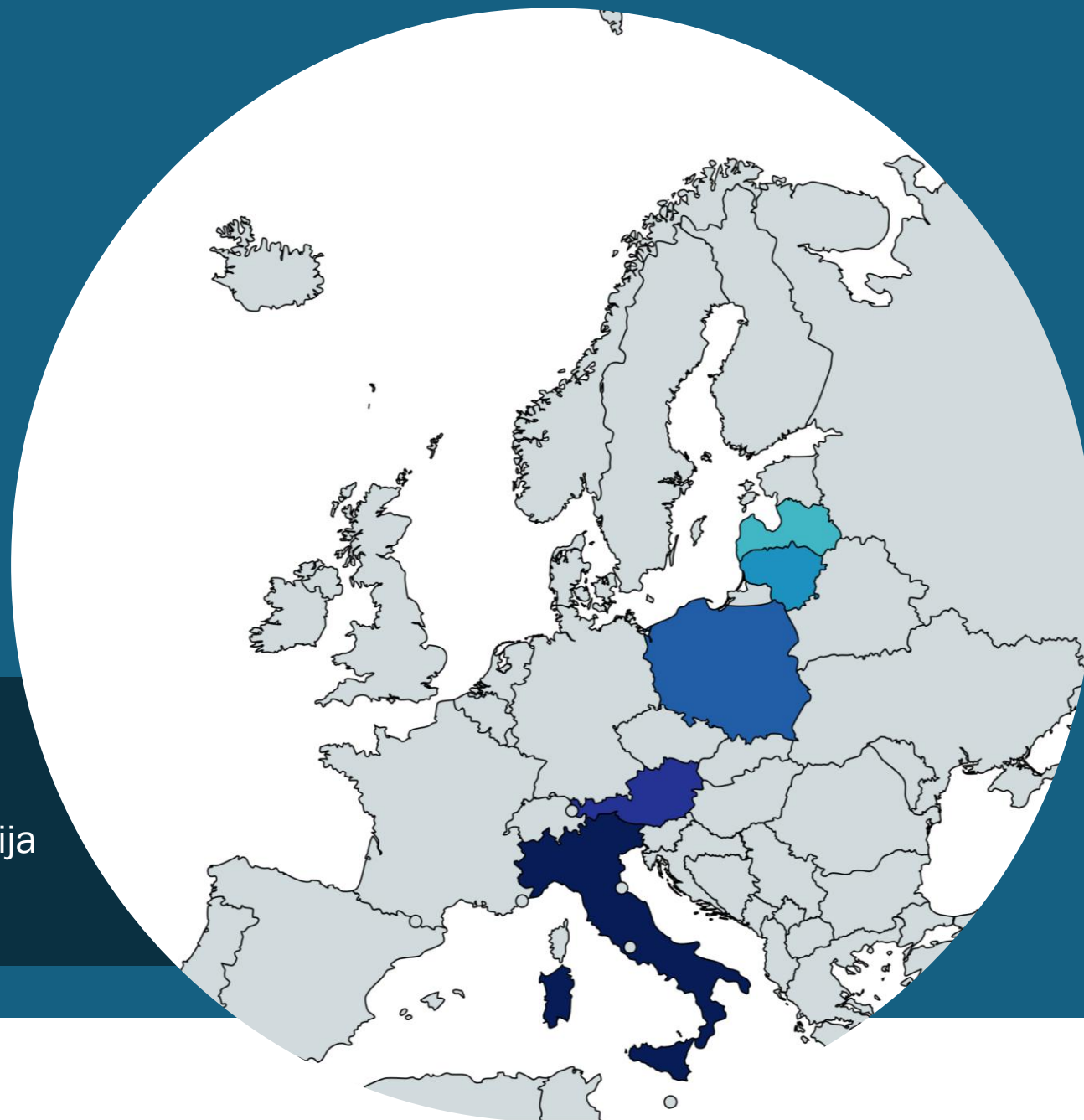
Ikonogrāfijas un tēlniecības prototipi, to interpretācija un māksliniecisko ietekmju kartēšana

Sanita Bitko

VII Starptautiskā zinātniskā konference

Mīts – arhetips – prototips un tā (re)interpretācija

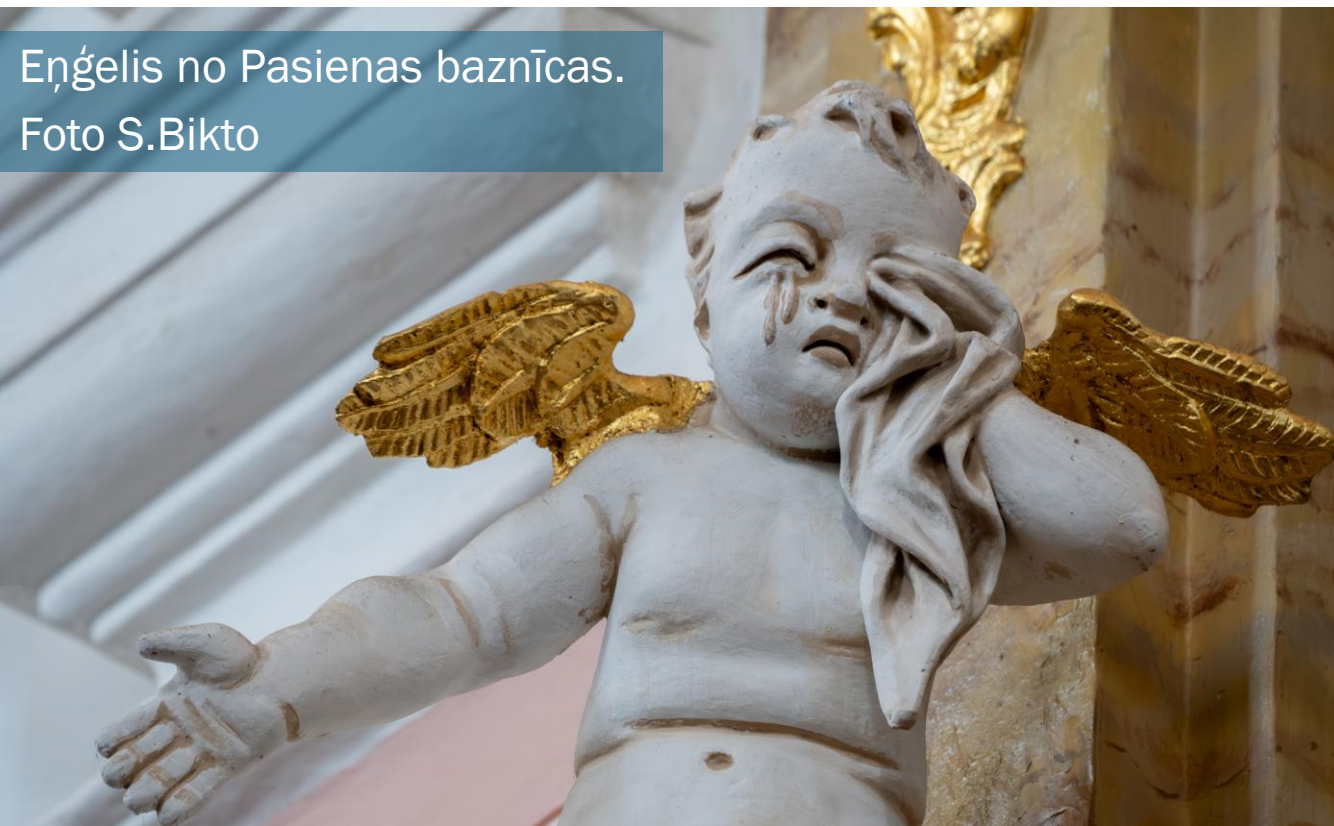
2025. gada 29. – 30. maijs

Raudošie eņģeļi sagrālajā interjerā

- Divi raudošie eņģeļi
- Līdzība – plakstiņu forma, mati, rokas, mutautiņš, ikonogrāfija
- Tēlniecības prototipu meklējumi (izplatība)

Eņģelis no Pasienas baznīcas.
Foto S.Bikto

Eņģelis no Visu Svēto baznīcas sānu altāra Viļņā.

Foto S. Bitko

Raudošais eņģelis

Pasienas Sv. Dominika Romas katoļu baznīca (1761 – 1777)

1765. gadā nepabeigti altāra rotājumi

- Pasienas baznīcas arhitekts tiek uzskatīts Viļņas loka meistars J.K. Glaubics.
- Meistars nācis no Silēzijas, veidojis Lietuvas lielkņazistes katoļu dievnamus, lai gan pats bijis luterānis.
- Projektējis arī baznīcu interjerus.
- Tēlnieku vidū esot bijuši gan garīgo ordeņu locekļi, gan laicīgi amatnieki.
- J.K. Glaubics ir projektējis *stucco* altāru ansambli Viļņas Sv. Jāņa baznīcā.
- Altāra uzbūves ietekmes no Itālijas un Viduseiropas (centrālā altār līdzība ar **Andrea Poco (Andrea Pozzo)** altāru skicēm).
- Visu Svēto baznīca Viļņā netiek pieminēta

/mākslas vēsturniece Rūtas Kaminska/

Dominikāņi

Foto: S. Bitko

Viļņas Sv. Jāņa baznīca

- J. K. Glaubics vada Viļņas Sv. Jāņa baznīcas rekonstrukciju 1737 – 1749. gads.
- Baznīcas interjeru veido **jezuītu klosterī izglītoti tēlnieki** Mykolas Šikas (Schyk), Jokūbas Grimās (Grym).
- Skulptūras veidoja **laicīgie** tēlnieki Jonas Hedelis (Hedel) un Juozapas Voščinskis (Woszczyński)

Jezuīti

Foto: S. Bitko

Dominikāņi. Pasiēnas baznīca

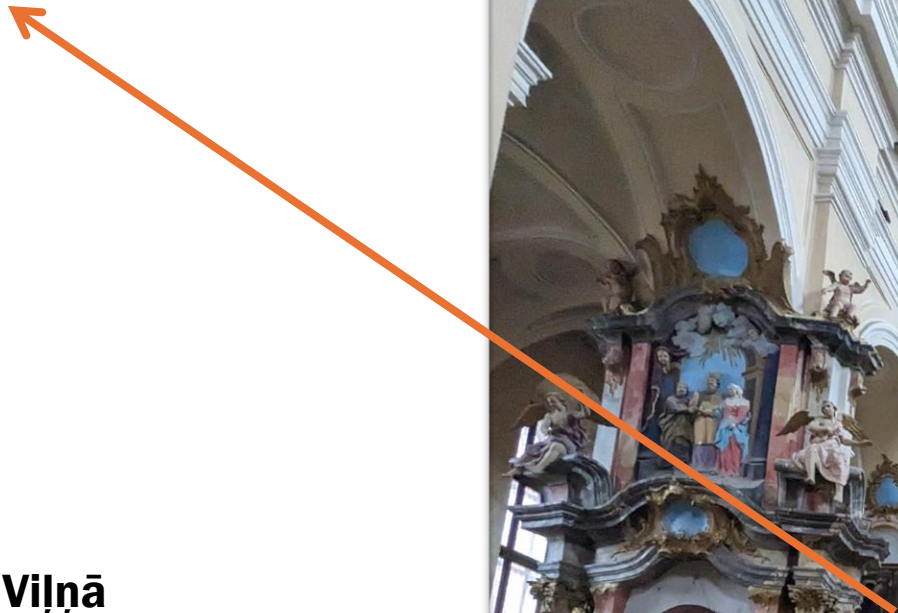
Jezuīti. Sv. Jāņa baznīca Viļņā

Jēzus kristīšanas aina Jordānas upē

Raudošais eņģelis

Visu Svēto baznīca Viļņā

- Rekonstrukcija 1754. gadā (altāris, kancele, balkons u.c.). Pieņem, ka darbojies J.K. Glaubics (?).
- Baznīcas lielais altāris celts ap 1789. gadu pēc arhitekta *Martyno Knakfuso* projekta
- Sānu altāri esot agrāki un skulpturālo dekoru veidojis tēlnieks A. Šelis

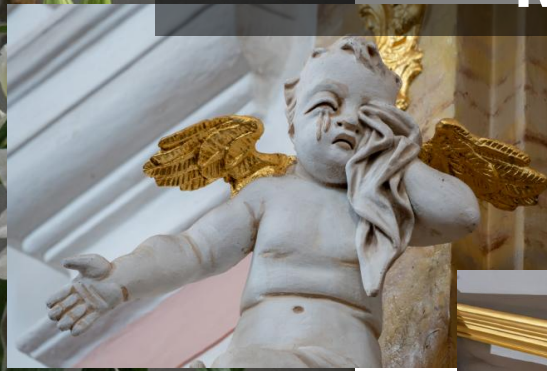

**Ikonogrāfiskās programmas līdzība
Liepājas Sv. Trīsvienības luterāņu
katedrālē**

- Plašie žesti
- Raudošie eņģeļi

Liepājas Sv. Trīsvienības katedrālē

Liepājas Sv. Trīsvienības katedrālē

Liepājas Sv. Trīsvienības luteriskā katedrāle

- Baznīca iesvētīta 1758. gada 5. decembrī, tomēr greznā kokā grieztā iekārta neesot bijusi ne krāsota, ne zeltīta.
- Tēlnieks Jozefs Slavičeks (Slawitzek, Slawitzky, Schlawitzky) (?) minēts tikai 1757. gadā.
- Saņēmis salīdzinoši mazas summas par darbiem Liepājas katedrālē 1762. un 1770. gadā

Foto: S. Bitko

Emocionāli tēli –
padziļina izpratni par
pestīšanu.

iam sed nondum (latīņu)

jau, bet vēl ne ...

jau noticis – bet vēl pilnībā neieviests

Kristus uzvarējis grēku, bet cilvēce dzīvo pasaulē, kur pastāv grēka sekas.

- Redz, ko Dievs ir darījis viņa labā, nevar palikt vienaldzīgs.
- Vēl jāšper ticības solis – tic teorētiski, bet nerasniedz emocionālo mieru

Sv. Trīsvienības kompozīcijas

Krakovas Svētās Trīsvienības baznīca
Foto: S. Bitko

Liepājas Svētās Trīsvienības luteriskā katedrāle
Foto: S. Bitko

Sv. Ignācija kapelas altāris, Roma (*Chiesa del Gesù* baznīca)

Foto: Cathopic

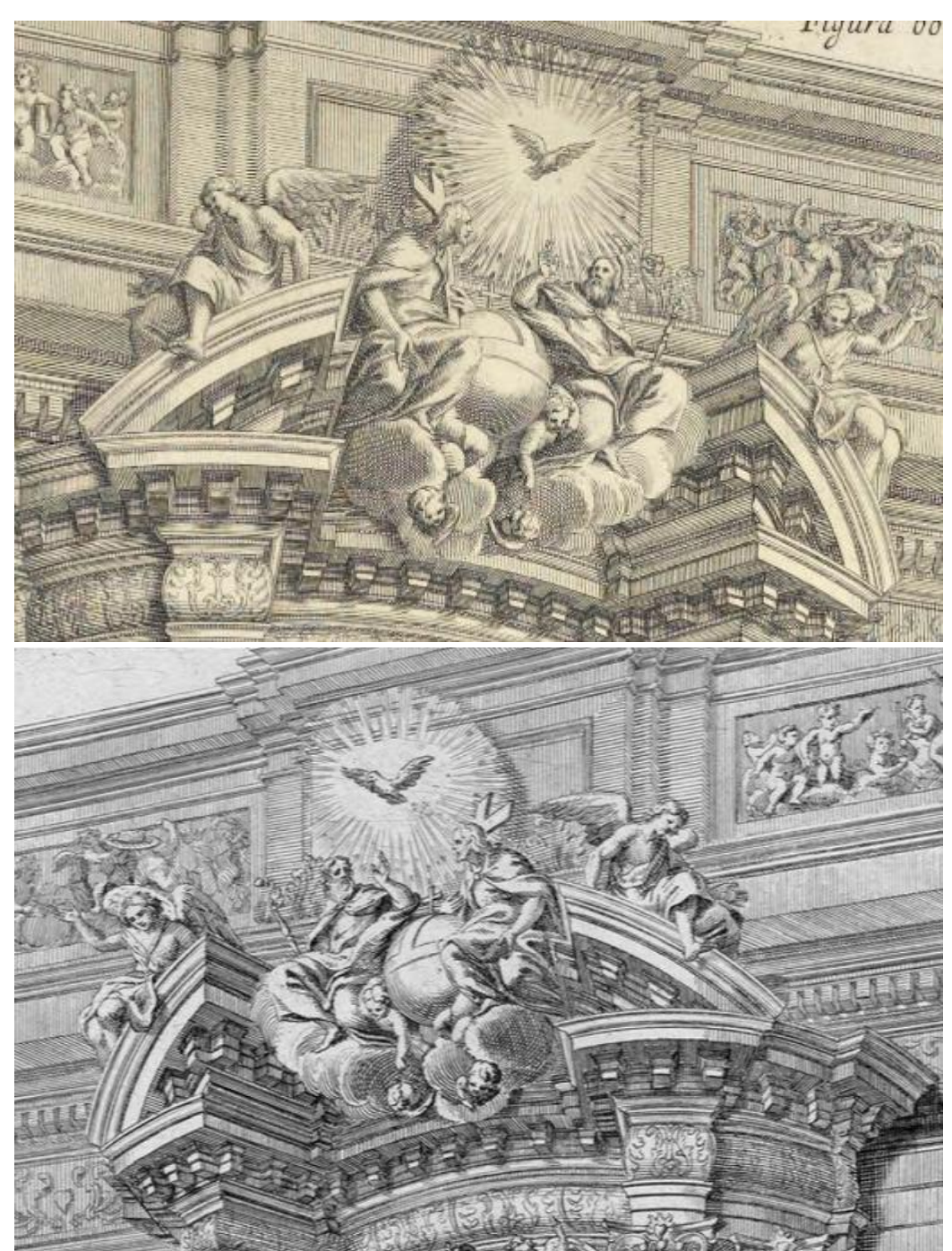
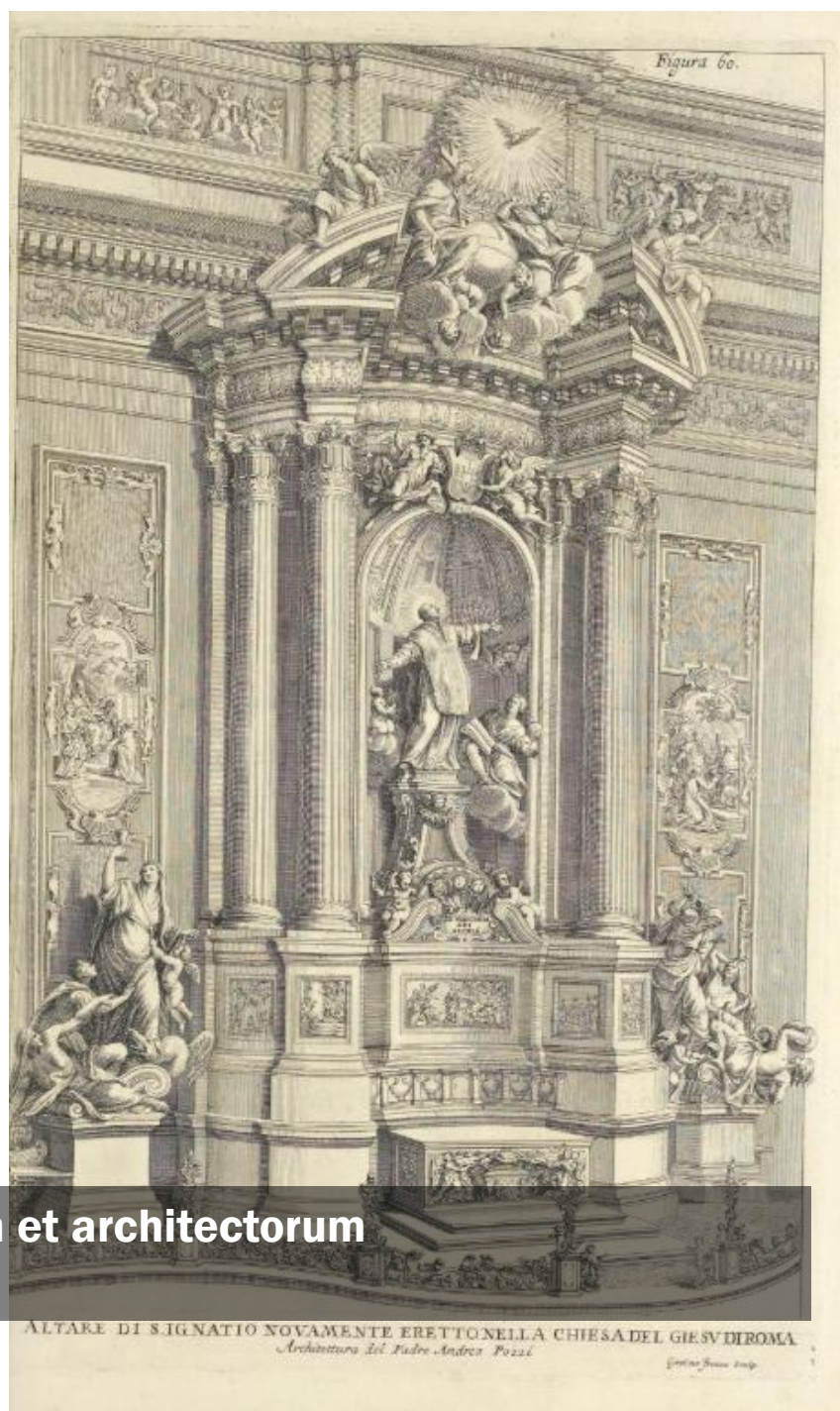
Tēlnieks - jezuīts *Andrea Pozzo* (1642–1709)

Liepājas Sv. Trīsvienības katedrāles altāris

Foto: S. Bitko

Perspectiva pictorum et architectorum
Andrea Pozzo, 1693

Pašportets 17. gs. (foto no wikipedia.org)

Andrea Pozzo

Itāļu jezuītu brālis, arhitekts, teorētiķis, gleznotājs, dekorators, scenogrāfs

Traktāts - *Perspectiva pictorum et architectorum* (1693-1698)

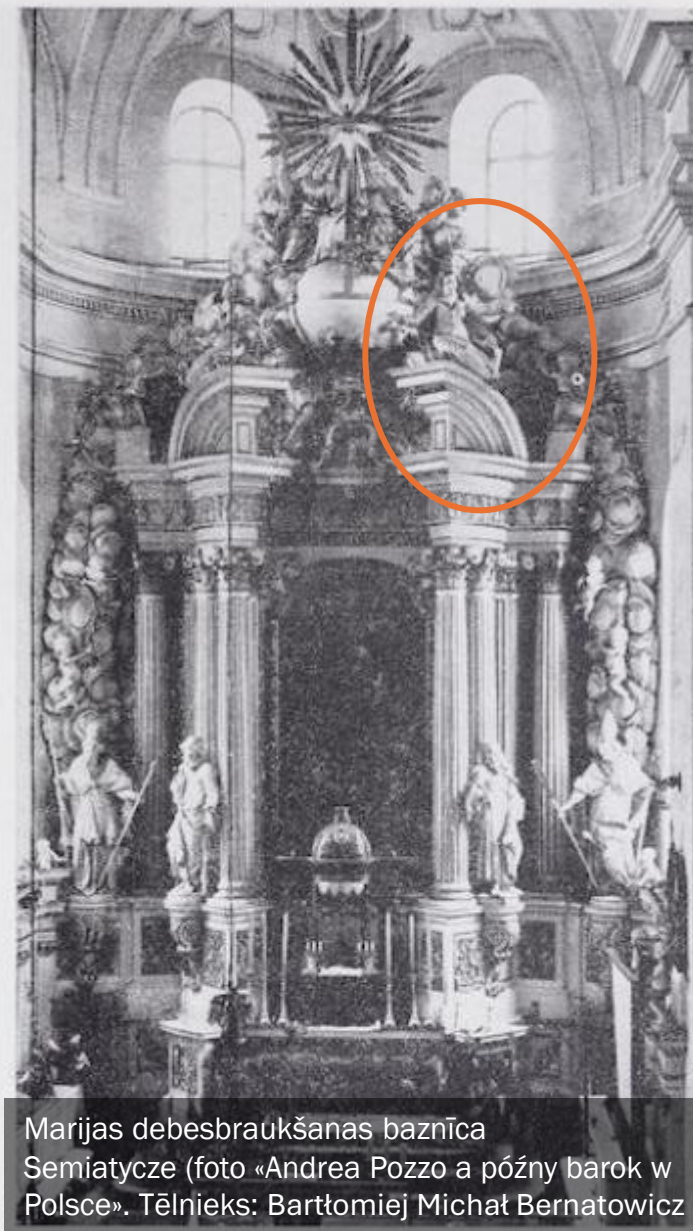
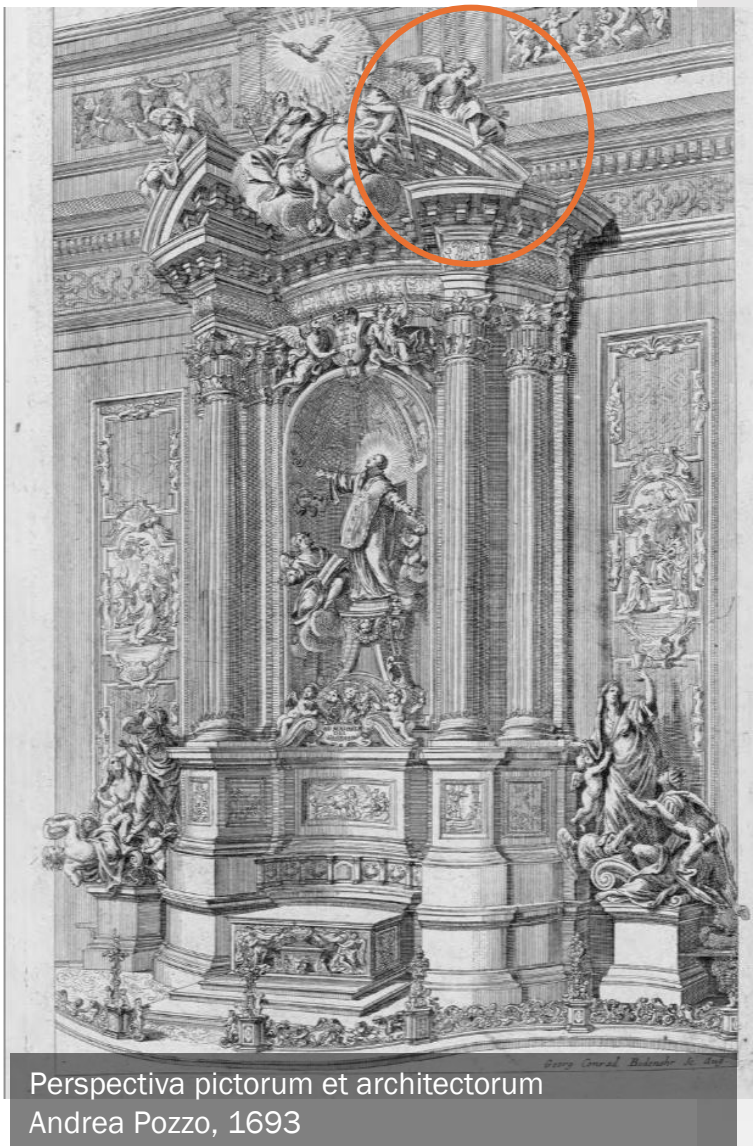
Tulkots un publicēts Londonā (1707), Augsburgā (1708, 1711)

Rokasgrāmata māksliniekiem un arhitektiem – izdota līdz pat 19. gs.

Pozzo galvenais mērķis kā jezuītam bija ticības paušana, aktivizēšana un pārliecināšana
Karjeru virza jezuītu mākslinieciskā programma
Iejusties ainas vidē
Cilvēks kļūst par aktīvu dalībnieku Svēto Rakstu stāstos.

Kā iesaistīt skatītāju – līdzpārdzīvojums.

Pozzo pārcelšanās no Romas uz Vīni stimulēja ideju viņa izplatību no Centrāleiropas līdz pat Indijai.
Gan jezuītu, gan ne jezuītu vidē.

Ietekmes altāra kompozīcijā no Pozzo caur Poliju līdz Kurzemes Zemgales hercogistei

Sv. Ignācija kapelas altāris, Roma (*Chiesa del Gesù* baznīca) Foto: A.Pozzo traktāts

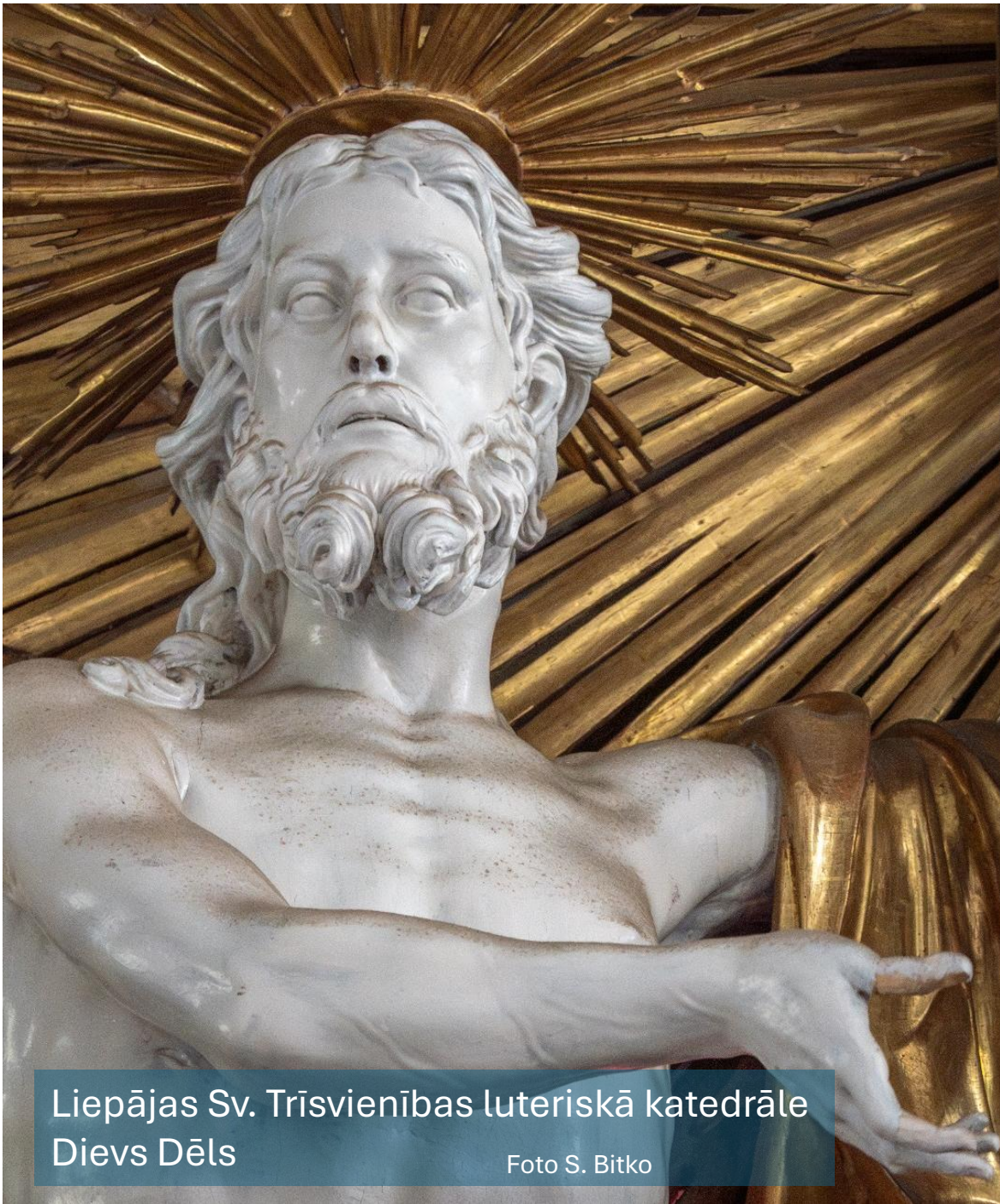

Liepājas Sv. Trīsvienības katedrāle. Foto. S.Bitko

Andrea Pozzo **ideja** par apzinātu
gaismas avotu izvietojumu.

Gaismu no dabīgiem avotiem
(logiem)

Efekts ->
Svētlaimīgo dvēseļu triumfs.
Pārdabiska atmosfēra

Liepājas Sv. Trīsvienības luteriskā katedrāle
Dievs Dēls

Foto S. Bitko

Krakovas Vāveles katedrāle (altāra sānu skulptūra Sv.
Andrejs karaļa Jāņa I Albrehta kapelā)

Foto S. Bitko

Secinājumi

Ikonogrāfisko prototipu meklējumi → negaidīti atklājumi.

Poļu tēlniecībā Andrea Pozzo ietekme parādās ar 1720. gadu, Latvijā 18. gs. vidū.

Spilgtākais piemērs Pozzo ietekmei tagadējā Latvijas teritorijā – Liepājas Sv. Trīsvienības luteriskajā katedrālē.

Tēlnieki meklējami Polijā, kas ienāk ne tikai ar stilistiskajām ietekmēm, bet ikonogrāfisko programmu. Luteriskā baznīcā – jezuītu vidē izmantotā programma.

Tālākie uzdevumi

Precizēt Krakovas Vāveles katedrāles Sv. Andreja tēlnieks.

Papildus pārbaudes vai Sv. Andreja skulptūrai un Liepājas Sv. Trīsvienības skulptūru autors ir viens un tas pats.

- Roma
- Austrija (Vīne)
- Polija (Krakova u.c.)
- Lietuva (Vilņa)
- Latvija (Liepāja, Pasiena)

